

nejlépe překladem řady vybraných studií o jednotlivých epochách uměleckých, když již není naděje, že nám dá v dohledné době někdo větší původní práci z tohoto oboru.

Jean Moréas

zemřel v Paříži 30. března 54letý; narodil se v Athénách jako Papodiamantopoulos, žil však od jinošství v Paříži a měl pro čistotu a kouzlo francouzské tradice lyrické mnohem větší smysl než řada básníků narozených ve Francii. Moréasem odchází básník ne široký ani mohutný, ale ryzí, kouzelný a typický, duch, který zachránil do svého díla mnoho z nejpopojnější sladkosti minulých věků. Moréas sledoval od středověkých počátků poesie francouzské její klikatý meandrovitý tok, vnikal s nevšední láskou a s nevšední intuící do tajů jejího vývoje a vyrovnával se s ním konkrétně básnickými činy, tvorbou stejně prozíravou a ukázněnou jako sladkou a odanou. Lyrika jeho objímá tři svazky; první svazek, *Premières poésies*, obsahuje dekadentně symbolické Syrty a Kantilény (z nichž překládal u nás Vrchlický a které působily tímto mediem i v naší mladší poesii, Jaroslava Kvapila a Jiřího Karáska ze Lvovic); druhý svazek jsou *Poèmes et silves* (1886—1896), v nichž jsou shrnuty knihy *Le pélerin passionné*, *Énone au clair visage*, *Ériphyle* a *Silves*, dílo inspirace renesančně latinské; a třetí *Les stances*, dílo autorovy zralosti, subjektivní i klasické, přísné i kouzelné, a jedna z nejkrásnějších básnických knih francouzských, jejíž některá čísla *zůstanou* a přejdou odkazem na budoucnost vedle nejlepšího, co napsali Ronsard, André Chénier, Alfred de Vigny, Musset a Victor Hugo. Tyto básně malých rozměrů, pravidlem o osmi nebo dvanácti, nejvýše dvaceti verších, mají nevšední sílu výrazu i vnitřního života, jedinečnou úspornost slova, jsou skrz naskrz prokreslené a zvažované na nejjemnějších vážkách básnické citovosti i uměleckého intelektu. Jest těžko cizinci, aby si učinil správnou představu o rázu a síle této poesie subjektivní a osobnostní, a přece cudné, sevřené a typické; toho, kdo má jakousi kritickou obraznost, žádám, aby si představil nejlepšího a nejstručnějšího Heina, ale Heina, který by byl hlavně Řekem, nic ne Němcem, a zcela málo romantikem, — tak získá nejspíše jakousi tuhu o kouzlu Moréasových Stancí. Euripidova Ifigenie inspirovala Moréase k básnické parafrázi, velmi volné a velmi výrazné, která byla hrána nejprve v Oranži v Théâtre antique v srpnu 1903 a rok nato v prosinci v Odéonu. Moréas byl i mistrem prózy. Jeho *Paysages* et *sentiments* jsou dílo pozorovatele filosofického i myslitele-umělce, aforistika i rozkošného vpravovatele a causeura.

Björnstjerne Björnson

zemřel 26. dubna v Paříži v 78. roce věku. Listy naše ocenily již Björnsonovu mnohostrannou a výraznou osobnost po různých stránkách a složkách, hlavně jako politika, společenského myslitele a reformátora i propagátora a hlasatele idejí humanitních a ethických, bojovníka za spravedlnost pohlavní, třídní i národní; zkrátka přišel při tom jen *básník*, který byl přece ohniskem všech těchto paprsků a srdcem

tohoto velkého entusiasty a optimisty, stejně energického jako houževnatého a stejně vášnivého a bojovného jako měkkého. Björnson byl opravdový básník životní energie ve všech jejích formách, básník veliké síly tvárné; dovedl jíti vždycky ke středu svým velikým životním instinktem. Několika rysy dovedl zachytit celý charakter, v několika větách dovedl vztyčiti celou osobnost pevně na nohy. Jeho lidé jsou děti člověka celého, křepkého, útočného; jsou to lidé pohybu, života, světla a volného vzduchu, moudří ne řečmi, ale celým habitem svým, svou existencí, exemplárností své síly a životní svěžesti. Jako Gottfried Keller byl i Björnson rozený velký básník zdraví a síly, víry v přírodu a v člověka, básník životních klád a společenské družnosti, veliký epik i veliký lyrik. Dovedl vnořiti se svými kořeny hluboko do rodné země, sestoupiti do duše svého národa: odtud pil svou sílu, svou víru, svou naději, své jistoty, svůj výraz i své umění. Jsou lyrické básně od Björnsona, které se vyrovnají Burnsovi: tolik mají zvláštní zpěvné, křepké logiky básnické, tolik pohotovosti a pádnosti ve výraze, tolik lehkého vzletu, tolik kultu života i mužné víry ve veliké vesměrné jistoty. První prozaické práce Björnsonovy byly selské novely, poloromantické, polorealisticke práce jasně fabulace a mírné idealisace, stručné, plastické, s figurami citlivými a jímavými pod karakterní korou drsnosti. To jest Björnson starého stylu, Björnson básník místního svérázu. Starého stylu jest i řada dramát Björnsonových z let šedesátých a sedmdesátých, díla národnostního romantismu, výmluvná a útočná, ale básnicky nejednou zboží chatrnější. Björnson jako básník evropský narodil se v sedmdesátých letech. Odtud počíná jeho tvorba společensky kritická a reformní, propagační, ideová. Björnson cestuje po pevnině evropské, studuje pozitivní a naturalistické filosofie anglické i francouzské, Stuarta Milla, Darwina, Spencera, Taina; staré dogmatické křesťanství jeho taví se a přelévá se v ohni Straussově a Renanově. Evropský realism umělecký, vědecký, společenský přelévá se mocnými vlnami do severských zemí a zaplavljuje je; doba a její mluvčí, Brandes, volá po básnících časových a aktuálních, po dílech, která by byla stravou debat a pramenem reform; Ibsen, veliký soupeř Björnsonův, klidí první úspěchy hloubavými básněmi filosofickodramatickými a brzy i společenskokritickými a revolučními. A reakcí na všechny tyto podněty, reflexí všech těchto potřeb a požadavků jest nová tvorba Björnsonova, tvorba ironicky kritická i mravně očistná a povznášivá, díla, v nichž se často víc debatuje než opravdu básnický tvoří, dramata a romány, v nichž někdy místo plných, zavilých a temných charakterů lidských podává autor vzorné a názorné příklady. Takový jest Úpadek, takový jest Redaktor, takový jest Nový systém, taková jest Leonarda, taková jest Rukavička, takový jest Král, takové jsou velké reformní romány Vlazky nad městem i přístavem (česky po prvé jako Dědictví Kurtův) a Na božích cestách, vesměs díla, která nám přinesl v překladech t. zv. modernistický kvas let devadesátých, kdy se prožívala u nás v menším měřítku nejedna obdoba s revolučním vzduchem let sedmdesátých ve Skandinávii. Soud budoucnosti nad těmito díly bude asi přísnější, než dnes tušíme a než jsme ochotni připouštěti. Jisto jest, že tu šel Björnson častěji do šířky než do hloubky a že si problémy své usnadňoval svým vrozeným i vchovaným optimismem a entusiasmem; staré patriarchální křesťanství Björnsonovo prošlo moderním determinismem, ale nepozbylo v něm svého rázu racionelně optimistického: ten žije pod novým jménem a novou maskou dále v díle Björnsonově. Ale hlavní otázka zní, nepoškodila-li tato tvorba v Björnsonovi *básníka*, ne-